

ביאורים

המדד הרביעי הוא **כמות המצוות**: כמות המצוות המשתנית בין אדם לחברו בהכרח יוצרת הבדל בין מדרגות האנשים לעולם הבא. מלבד מה שלמדנו על מספר הפעמים של עשיית אותה המצוה, עשיית מצוות שונות ורבות מבטאת שייכות עמוקה יותר לאלוהים ולתורתו. אם-כן, ריבוי המצוות וריבוי הפעולות, הכוונות הנכונות והשוני במצוות עצמן - כל אלו משפיעים על מדרגת האדם לעולם הבא.

מדרגתו של האדם משוקללת מארבעת המדדים האלו גם יחד, ולכן ייתכן מאוד שאדם יקיים פחות מצוות מחברו, ואף על פי כן יזכה לדרגה גבוהה יותר מחברו, וזאת בשל השתדלות יתרה בכוונות טהורות, מה שמברר, אפוא, על חשיבותה הרבה של הכוונה. יתר על כן, ייתכן וימצא אדם שלא יקבל כלל מדרגה בעולם הבא, עקב מצוות ללא כוונה. כאמור הזכרנו את דברי הרמב"ם שדי במצוה אחת בכוונה טהורה לזכות את עושה בעולם הבא. מעשה מצוה ללא כוונה כלל, לא יזכה את עושהו לעולם הבא. אמנם, כיוון שהקב"ה אינו מקפח שום בריה, יקבל אדם זה את שכרו בעולם הזה.

הכוונה קריטית כל כך, כך שבניגוד לאדם שיקיים מצוות ללא כוונה כלל, וייתכן שלא יזכה אף לעולם הבא, ימצא אדם שיקיים מעשה בודד בכוונה טהורה וראויה, ובזה יזכה לעולם הבא על אף מעשיו הרעים כל ימי חייו.

וכפי שכבר הזכרנו בפרק הקודם, כמות המצוות, הכוונות ושאר הפרמטרים במדרגות הגבוהות, משפיעות גם בעולם הזה - בהשגחה יתרה על גדולי ישראל, ובדרגות הגבוהות ממש - בקרבה לקב"ה כפי שהיתה לנביאים.

הרחבות

• השפעת הדור על עבודת היחיד

שיגיע בעולם הזה למדרגת ישעיהו וְאֵלִישֶׁע וְדֹמִיָּהּ. רבי יוסף אלבו תולה את המדרגה העליונה הזאת ב"רבות המצוות והכוונות הראויות וההשגחה שישגי באל". בגמרא מצאנו, לכאורה, תנאי נוסף: "משמתו נביאים האחרונים חגי זכריה ומלאכי נסתלקה רוח הקודש מישראל ואף על פי כן היו משתמשין בבת קול. פעם אחת היו מסובין בעליית בית גוריה ביריחו ונתנה עליהם בת קול מן השמים: יש כאן אדם אחד שראוי שתשרה עליו שכינה אלא שאין דורו זכאי לכך" [סנהדרין יא.]. אם-כן, גם קיום מצוות רבות וכוונות ראויות הן לא ערובה לקניית המדרגה העליונה, כל עוד הדור לא זכאי לכך שיהיה בקרבו אדם מרומם במעלה שכזו. אמנם, ייתכן שזכאות הדור איננה תנאי נוסף אלא היא משפיעה ישירות על יכולתו של היחיד להרבות במצוות ובכוונות ראויות. כך יש ללמוד מדברי הרמב"ם שכותב: "בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול, ונבערה עצת חכמי אותו הדור" [הלכות עבודה זרה א, א], ובהמשך מתאר הרמב"ם את ההתדרדרות לעבודה הזרה. הרמב"ם מתאר כאן כישלון רוחני של "בני האדם" ושל "חכמי אותו הדור". כתב על כך הרב קוק: "הנפשות הינן קשורות זו לזו וכשהמון יורד ממדרגתו הרבה, יורדים גם כן גדוליו לפי ערך זה. על כן כאשר המון טעה טעות גדול, מפני ירידת מידותיו ותכונותיו, נבערה עצת החכמים לחשוב דברים של טעות ליסוד היסוד המתעה של עבודה זרה" [לאורו עמוד רט].

רביעית - תתחלפנה המדרגות כפי רבוי המצוות שיעשה האחד על מספר קיום מצוות רבות יותר. כי קיום מצוות רבות יתן ראיות למדרגה יותר גדולה, בלי-ספק - להתחבר בזה רבוי מצוות ורבוי פעולות.

ויקרה מצד-חלוף המדרגות הללו כי כבר ימצא אדם שיהיו בידו מצוות רבות יותר מאיש אחר - ואף-על-פי-כן, לפי שלא נעשו המצוות ההן על הפננה הראויה, לא יספיקו לתת לו אלא מדרגה קטנה ממדרגות העולם-הבא, ואולי שלא יספיק לקנות על-ידיהן שום-מדרגה ממדרגות העולם-הבא. ולפי שאין הקב"ה מקפח שכר פל בריה [פסחים קיח.], ינתן-לו בעולם-הזה שכר המצוה או המצוות שיעשה שלא בכונה. וימצא, גם-כן, אדם שיעשה כל ימיו רבוי עברות, ובסוף ימיו יעשה מצוה אחת או פעל אחד בכונה ראויה וימות מתוך אותה פננה - שתספיק אותה פננה לתת לו מדרגה-מה ממדרגות העולם-הבא, כמו שהוכחנו בפרק שלפני-זה מההוא שוטר ששקד במיתת רבי חנינא בן-תנודין [ע"ז יח.]. ופעמים ימצא איש, תספיק מדרגתו - מצד-רבוי עשיית מצוות והפננות הראויות - אל שיהיה משגח בעולם-הזה ומצל מכל הפגעים, כרב חסידי ישראל, עד שישתנה הטבע כפי-רצונם; כמו שהיה זה ברבי חנינא בן-דוסא [תענית כד:]: ובנחום איש-גם-זו [שם כא.]. ורבי פנחס בן-יאיר [חולין ז.]. ודומיהם. ופעמים ימצא איש אחד - מצד רבוי המצוות והפננות הראויות וההשגחה שישגי באל, יתברך - שיעשה בעולם-הזה למדרגת ישעיהו וְאֵלִישֶׁע וְדֹמִיָּהּ; וזו מדרגה שאין למעלה ממנה, שהיא מדרגת גדולי הנביאים שהיו אחרי משה.

בגלל חילוף המדרגות אין לשער שכר העולם הבא

